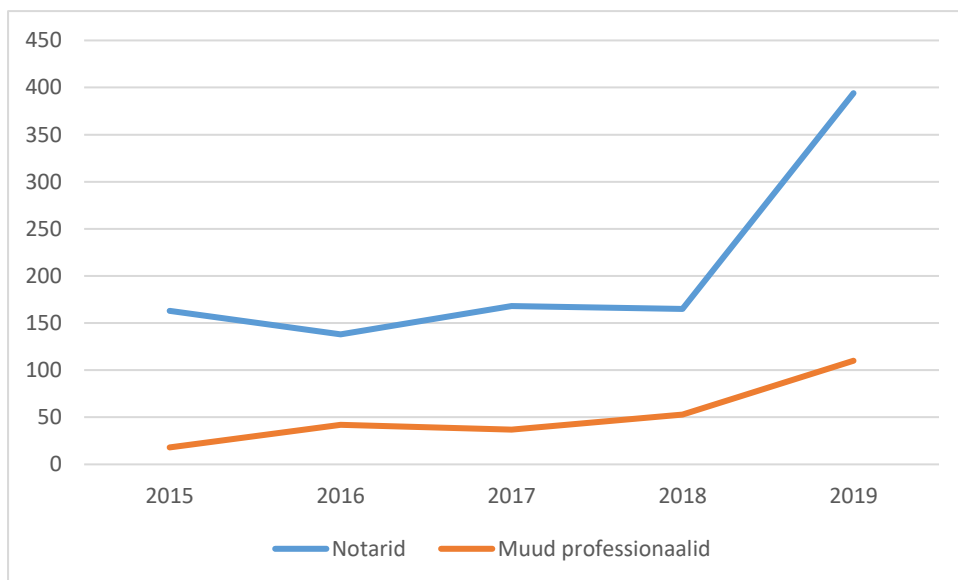

RAB tagasiside konsultatsioonisektorile ja avalik-õiguslikest ametikandjatest kohustatud isikutele

Ülevaade 2019. a saabunud teadetest ja nende kasutamisest RAB poolt

2019. a sai rahapesu andmebüroo (RAB) nn professionaalidest kohustatud isikutelt (advokaadid, muud õigusnõustajad, äriühinguteenuse pakkujad, finants- ja maksunõustajad, raamatupidamisteenuse pakkujad, audiitorid, kohtutäiturid ja pankrotihaldurid) kokku **506** teadet. RAB registreeritud teadete koguarvust (6164) moodustasid nimetatud kohustatud isikute teated *ca* **8%**. Seejuures pärineb **85%** teadetest, mille esitasid erinevad kohustatud isikud väljaspool krediidi-, finantseerimis- ja hasartmängusektorit, just professionaalide sektorist.

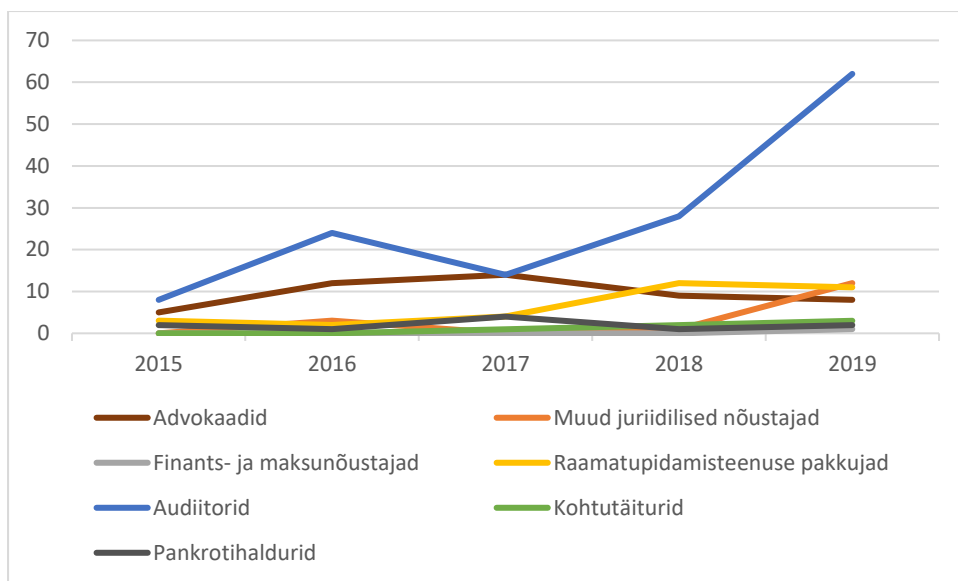
Konkurentsivõime aktiivseimad teatajad antud sektoris on jätkuvalt **notarid**, kes 2019. aastal esitasid ligi neli viiendikku teadetest¹.

Joonis 1. Professionaalide esitatud teadete jagunemine sektori siseselt, 2015 – 2019.

Varasemate aastatega võrreldes on siiski märgata teatamise sagenemist ka teiste sektori esindajate seas. Iseäranis on esile tõusnud **audiitorid**, kes 2019. a esitasid 62 teadet, **juriidilised nõustajad** (v.a advokaadid), kes esitasid 10 teadet, ning 20 teadet esitanud **raamatupidamisteenuse pakkujad**. Seevastu advokaatide, finants- ja maksunõustajate, kohtutäiturite ja pankrotihaldurite ning äriühinguteenuse pakkujate teatamiskohustuse täitmise osas ei ole aastate lõikes olulist positiivset dünaamikat märgata.

¹ 2019. a esitas 77 notaribürood RAB-le kokku 394 teadet.

Joonis 2. Professionaalide sektori sisene teatamise dünaamika, 2015 – 2019.

Professionaalide teadetele on olnud oluline roll RAB teostatud analüüsis. 2019. aastal sektorilt saabunud 504 teatest 81 ehk *ca* 16% suunas RAB süvaanalüüsi. Nelja notari ja ühe pankrotihalduri esitatud teadete alusel seadis RAB varale käsutuspiirangud. Kolmel korral edastas RAB professionaalide teadetes sisalduvat teavet välisriigi pädevatele asutustele ning 72 korral sisaldus notaritelt pärinev teave Eesti uurimisasutustele tehtud teabeedastustes.

Asjaolu, et süvaanalüüsi suunati vaid osa teadetest, ei tähenda, et ülejäänud teated oleksid ebaolulised. Tihti ilmneb teadete olulisus teatud viitajaga, kui lisandub infot teates sisalduvad isikute, tehingute vms kohta. Teadete pinnalt võib avastada puuduoleva infokillu, mis võib viia suurema kuritegeliku skeemi avastamisele; teated kogumis osutavad aga turul esinevatele trendidele ja tüpoloogiatele.

Teadete sisu, kvaliteet ja soovitusel tulevikuks

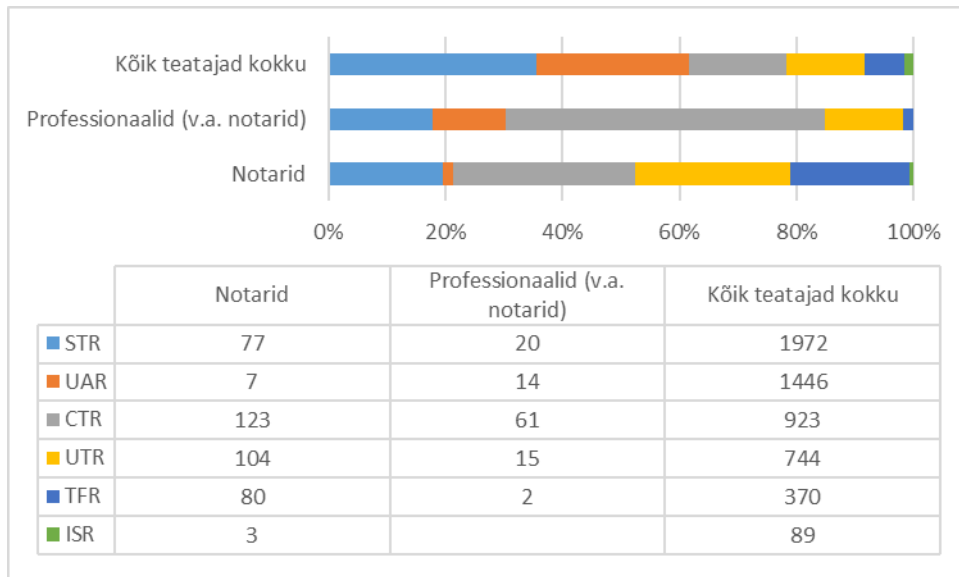
Enim saatsid professionaalid 2019. a sularahateateid (**184 CTR**) ja teavitusi ebaharilikest tehingutest (**119 UTR**); arvuliselt järgnevad neile kahtlase tehingu teated (**97 STR**) ja terrorismi rahastamisega seotud teated (**82 TFR**)². Klientide ebaharilikule tegevusele viitavaid teateid (UAR) on professionaalid saatnud 21 korral, rahvusvahelise sanktsioonirežiimi rikkumise kahtlusega teateid kolmel korral. 6% teadetest (kokku 34) on esitatud kiireloomulistena.

Võrdluses eelneva nelja aasta teadetega on koos professionaalide esitatud teadete koguarvuga mitmekesisistunud ka teatamise ajendid. Ehkki jätkuvalt saabub vaadeldavast sektorist enim

² Siinses ülevaates esitatud statistika puhul palume pöörata tähelepanu sellele, et 2019. aasta maikuu klassifitseeris RAB seoses uue infosüsteemi kasutuselevõtmisega teadete liigid ja indikaatorid ümber, kusjuures ka vanematele teadetele kohaldatakse uusi klassifikaatoreid.

sularahateateid, on märgatavalt sagenenud RAB teavitamine kahtlastest ja ebaharilikest tehingutest (vastavalt STR ja UTR) ning terrorismi rahastamise kahtlusega tehingutest (TFR)³.

Vaadeldavas sektoris domineerivad vaieldamatult sularahateated, moodustades ligi 3/5 kõigist sektori teadetest, samas kui sularahateadete osakaal kõigi RABi 2019. a registreeritud teadete seas jääb alla viiendiku.

Joonis 3. RABile 2019. aastal saadetud teadete jagunemine teate liigi alusel notarite, ülejäänud professionaalide sektori ning kõikide teadete lõikes.

Üle 95% professionaalide sektori teadetest on RAB-le esitatud vastava veebivormi kaudu, seejuures on just sektori aktiivsemad teatajad notarid, audiitorid ja raamatupidamisteenuse pakkujad ka veebivormil teatamise agaramad praktiseerijad. Seevastu õigusalal tegutsejad on seni eelistanud meili teel teatamist. Selle tõttu tuleb meelde, et kohane teatamiskohustuse täitmine on teate korrektne esitamine veebivormi teel.

Veebivormil esitatud teadete puhul on metaandmeväljad, mille abil kogutav info aitab RAB-l saada vajadusel kiiret ülevaadet valdkonna teatajatest, teatamise dünaamikast ja teadete sisust, väga tihti ebakorrektselt ja poolikult täidetud. Sagedaseks oluliseks vormiveaks on see, et seotud osapoolte plokis ei sisestata füüsiliste isikute sünniaegu ning ettevõtte sisestamisel jäetakse märkimata ettevõttega seotud füüsilised isikud; teate sisukirjeldus jääb napiks ning ka lisatud dokumendid ei aita piisavalt avada kahtluse sisu või siis puuduvad lisadokumendid sootuks.

Äriühinguteenuse pakkujad saatsid 2019. aasta jooksul RABile 11 teadet (3 STR, 3 UTR, 4 UAR, 1 TFR). Äriühinguteenuse pakkuja teatamisaktiivsus on väga madal, vaatamata selle sektori suhteliselt kõrgele riskitasemele, ning ka teadete sisu põhjal jääb mulje, et hoolsusmeetmete rakendamine on sektoris ebapiisav. Samuti jätab soovida esitatud teadete

³ TFR teadete indikaatorid ja sisu osutavad, et üldreeglina on teatamise tinginud tehingus osalenud isiku seos mõne kõrgendatud terrorismiohuga riigiga; vaid üksikute juhtumitel on teavet isikute radikaliseerumise kohta.

kvaliteet, äriühinguteenuse pakkujate sektorist saabunud teadete puhul on RAB siiani pidanud alati küsima juurde täpsustusi ja lisadokumente.

Osa äriühinguteenuse pakkujate teadetest on kopeeritud teenuspakkuja poole pöördunud isikute kaebustest, omapoolset sisendit ei ole kohustatud isik neil juhtumitel andnud. Samuti ei ole nende teadete juurde lisatud omapoolsete hoolsusmeetmete kohaldamise dokumente ega infot kohaldatud hoolsusmeetmete kohta. Kahel korral on põhjusega esitatud kiire teade, kuid pettus oli toimunud minevikus ning RAB-i puudus selle tõttu võimalus kiireks sekkumiseks. Teadetest nähtub ka, et teenusepakkuja on ärisuhtes aktsepteerinud olukorda, kus hoolsusmeetmete kohaldamise ei ole klient esitanud kõiki küsitud tehingudokumente, samuti on olukorras, kus kohustatud isikul on kahtlus, et klient paneb toime süütegu, endiselt jätkatud kliendisuhet.

Audiitorid esitasid RAB-le 2019. a jooksul kokku 62 teadet (2 STR; 7 UTR; 3 UAR; 49 CTR; 1 TFR). Kõige sagedamini on audiitorid teavitanud dividendide väljamaksmise kohta sularahas. Audiitorite teadete tüüpveaks on see, et teate juurde ei ole lisatud nõuetekohaseid dokumente. Kohati on teatajad jätnud tehingu osapoolte alla sidumata isikud, kes esinevad teate sisukirjelduses, kohati on aga osad tehingupartneritest sootuks märkimata jäetud nii osapoolte kui ka tehingukirjelduse juures (nt ei ole välja toodud isikuid, kellele laenu anti, mille tõttu jääb selgusetuks, kuhu raha on edasi liikunud). Audiitorite teadete puhul esineb sageli sedagi, et teates jäetakse märkimata auditeeritud ettevõtte juhatuse liikmed ja tegelikud kasusaajad. Positiivsena saame välja tuua, et osa audiitorite teadetest on olnud väga korrektsed ja sisukad, vaatamata sellele, et teate esitajate teatamiskogemus on vähene. Sellistes teadetes sisalduv info on osutunud RAB jaoks tänuväärseks analüüsimaterjaliks.

Raamatupidamisteenuse pakkujad saatsid RAB-le 2019. a 20 teadet (4 STR; 3 UTR; 3 UAR ja 10 CTR). STR teadete puhul on tavaline, et sisukirjeldus on väga lakooniline ning rahapesukahtluse tinginud asjaolusid ei ole piisavalt lahti kirjutatud: tehingu kirjelduses loetletakse üksnes tehinguid, kuid mingisugustki lisainformatsiooni ei esitata. Kohati on teatajad jätnud ka isikud osapoolte alla sidumata ning isikute sünniajad ja registrikoodid lisamata. Positiivsena saab esile tuua seda, et raamatupidamisteenuse pakkujad on reeglina lisanud dokumendid korrektselt teadetele juurde. Samuti on tervitatav, et vahel on teateid esitatud kliendisuhete loomise faasis tuvastatud kliendi kahtlase käitumise kohta.

Notarid esitasid 2019. a RAB-le kokku 394 teadet (77 STR; 104 UTR; 7 UAR; 3 ISR; 123 CTR; 80 TFR). Notarid teatamisaktiivsus on viimastel aastatel oluliselt tõusnud ja esitatud teadete kvaliteet on ajas paranenud, ent paljudel juhtumitel tuleb endiselt teate esitajalt lisaselgitusi ja -dokumente küsida.

Notarid on esitanud üsna arvukalt terrorismi rahastamisega seotud teateid. Kordame üle, et üksnes asjaolu, et tehingu osapool on mingil moel seotud riskiriigiga, ei ole veel piisavaks teate esitamise aluseks. Riskiriikidega seotud ebaharilikest tehingutest teatamisel peab lisaks riskiriigi tunnusele esinema ka mõni ebahariliku tehingu tunnus, nagu on kirjeldatud [RAB juhendis kahtlaste tehingute tunnuste kohta](#) (lk 19 jj). Kõigi riskiriigiga puutumuses olevate isikute kohta TFR teate esitamine ei ole põhjendatud.

Ülejäänud õigusosalal tegutsejate teatamiskohustuse täitmine jätab tugevasti soovida. **Advokatuuri liikmetelt** saabus 2019. a üksnes kaheksa teadet (kõik STRid) kuuelt erinevalt advokaadibüroolt; **muud juriidilised nõustajad** esitasid RAB-le kokku 10 teadet (4 UAR, 2 STR, 3 UTR, 1 TFR). Nimetatud kohustatud isikute grupid esitavad teateid valdavalt meili teel, hoolimata RAB meeldetuletusest, et teatamiskohustuse kohaseks täitmiseks loeme üksnes veebivormi teel, korrektse andmestikuga ja kõigi vajalike lisadokumentidega esitatud teateid. Advokaatide ja juriidiliste nõustajate teadetest ilmneb, et reeglina on teatamise ajendiks kliendi kaebus (nt klient on langenud pettuse või omastamise ohvriks), mitte aga hoolsusmeetmete rakendamise käigus tuvastatud asjaolud.

Silmatorkavalt väike on ka nii kohtutäiturite kui ka pankrotihaldurite teavitamisaktiivsus. **Kohtutäiturid** esitasid 2019. a RAB-le üksnes kolm teadet (1 STR; 1 UTR; 1 CTR), millest STR- ja UTR teade on esitatud samasisulisena ja teadmata põhjusel topelt. Neist ühes teates ei selgu, kas kohtutäitur küsis kliendilt vara päritolu kohta, teises aga puudub info, kas tehing viidi läbi olukorras, kus klient keeldus kohtutäiturile vara päritolu kohta andmeid esitamast. **Pankrotihaldurid** esitasid RAB-le üksnes kaks teadet (1 STR; 1 CTR), kusjuures STR-teate puhul oli tegu pigem taotluse kui teatega.